

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
POMORSKI FAKULTET U RIJECI**

NINA STOŠIĆ

**EUROPSKI FONDOVI U FUNKCIJI RAZVOJA POMORSKOG
GOSPODARSTVA REPUBLIKE HRVATSKE**

DIPLOMSKI RAD

RIJEKA, 2014.

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
POMORSKI FAKULTET U RIJECI**

**EUROPSKI FONDOVI U FUNKCIJI RAZVOJA POMORSKOG
GOSPODARSTVA REPUBLIKE HRVATSKE**

Kolegij: Dr.sc. Blanka Kesić

Mentor: Financiranje u pomorstvu

Studentica: Nina Stošić

Smjer: Logistika i menadžment u pomorstvu i prometu

JMBAG: 0112036851

RIJEKA, rujan 2014.

Sadržaj

Sažetak	I
Summary	II
1. UVOD	1
2. EU FONDOVI	2
2.1. Upravljanje EU fondovima	4
2.2. Definicija fondova i njihova uloga	6
2.3. Struktura fondova i programa EU-a	8
2.4. Popis fondova EU	13
2.5. EMFF- Fond od značaja za pomorstvo u EU	28
3. PRISTUP REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU	30
3.1. Projekt u pomorskom gospodarstvu RH - STRATEGIJA POMORSKOG RAZVITKA INTEGRALNE POMORSKE POLITIKE REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE OD 2014. DO 2020. GODINE	31
3.2. Pomorstvo i ribarstvo u EU.....	34
3.3. Uloga EU fondova u projektima pomorskog gospodarstva RH	36
4. ZAKLJUČAK.....	37
LITERATURA.....	39
Popis slika	39
Popis grafikona	39

Sažetak

Fondovi Europske Unije su generički pojam za sve programe koje EU financira, bilo u zemljama članicama ili izvan njih. Potpore EU-a dijele se u pet stupova - velikih cjelina kojima upravljaju različite uprave i agencije ili su decentralizirani. Prvi stup je pretprijetna pomoć za zemlje kandidatkinje ili potencijalne kandidatkinje. Postoji nekoliko različitih načina upravljanja Europskim fondovima. Upravljanje fondovima znači da provedbeno tijelo priprema natječajnu dokumentaciju, bira i imenuje ocijenjivačku komisiju te prihvaća njezinu procjenu projekata, zatim potpisuje ugovore, obavlja isplate i nadzire provedbu. Upravljanje može biti centralizirano i decentralizirano. Fondovi i programi EU razlikuju se po strukturi financiranja (po izvorima sredstava) te po oblicima pomoći odnosno vrstama pomoći koji se dodjeljuju korisnicima. Za većinu fondova i programa sav novac dolazi iz proračuna EU. Europski fondovi su zamišljeni kao financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike Europske unije u zemljama članicama.

Republika Hrvatska pristupila je Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine. Pristupanje Europskoj uniji za Republiku Hrvatsku predstavlja potencijalnu prekretnicu u gospodarskom, socijalnom i opće društvenom razvoju zemlje. Ukupna duljina hrvatske obale iznosi 6.278 km uključujući i obalu koja se proteže oko 1244 otoka, otočića, grebena i hridi. Od ukupnog broja otoka 49 otoka je naseljeno. Izvori prihoda mnogih građana EU-a ovise o moru i morskim resursima – o ribama, naravno, ali i o energiji iz odobalnih vjetroelektrana, naftnih i plinskih polja. Trgovinska razmjena trgovačke flote EU-a ovisi o oceanima svijeta. Obalna područja privlače turiste, a turizam je jedan od izvora prihoda. Kad je toliko toga u pitanju, morske resurse treba koristiti odgovorno, spriječiti prekomjeren izlov i osigurati da se morskom i obalnom okolišu ne nanosi šteta crpljenjem nafte i plina. Ribarstvena industrija EU-a četvrta je po veličini na svijetu i opskrbljuje tržište ribom s otprilike 6,4 milijuna tona godišnje.

Summary

The European Union funds are a generic term for all programs financed by the EU, either in the Member States or outside of them. EU grants are divided into five pillars - large units that are managed by different departments and agencies or decentralized. The first pillar is the pre-accession assistance to candidate or a candidate CONTINGENT. There are several different ways of managing European funds. Fund management means that the implementing body is preparing tender documents, selected and appointed ocijenjivačku Commission and accepts its evaluation of projects, then sign contracts, perform payments and monitors implementation. Management can be centralized and decentralized. EU funds and programs differ in the structure of financing (by source of funds) and the forms of assistance and the types of assistance that are assigned to users. For most of the funds and programs of all the money coming from the EU budget. European funds are designed as financial instruments that support the implementation of certain EU policies in member countries.

Croatia joined the European Union on 1 July 2013. Accession to the European Union to the Republic of Croatia represents a potential turning point in the economic, social and general social development of the country. Total length of the Croatian coastline is 6,278 km, including a coastline that stretches about 1,244 islands, islets, reefs and rocks. Of the total number of islands 49 islands are inhabited. Sources of income of many EU citizens are dependent on the sea and marine resources - the fish, of course, but also the energy from offshore wind farms, oil and gas fields. Trade between the merchant fleet of the EU depends on the oceans of the world. Coastal areas attract tourists, and tourism is one of the sources of income. When so much at stake, marine resources should be used responsibly, prevent excessive fishing and ensure that marine and coastal environment does not harm the oil and gas exploration. Fisheries industry of the EU and the fourth largest in the world and supplies the fish market with approximately 6.4 million tons per year

1. UVOD

Tema ovog diplomskog rada odnosi se na Europske fondove u funkciji razvoja pomorskog gospodarstva Republike Hrvatske. Rad se sastoji od dva glavna poglavlja sa potpogavljinama u kojima je objašnjen sam pojam fonda, razrađena tematika svakog od fondova posebno sa naglaskom na fondove koji imaju veze isključivo sa pomorstvom i samim time utječ na hrvatsko pomorsko gospodarstvo kroz razne projekte. Prvi dio rada odnosi se na Europske fondove u definiciji, upravljanje tim istim fondovima, njihovu ulogu u sklopu Euroske Unije. Zatim je spomenuta struktura fondova i programa Euroske Unije, te na kraju najznačajniji fond, Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (European Maritime and Fisheries Fund - EMFF) važan je za pomorstvo u EU jer osigurava sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promjenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti.

Drugi dio rada odnosi se na pristup RH u Europsku Uniju, odražavanje na pomorsko gospodarstvo u vidu projekata, gdje se spominje kao projekt strategija pomorskog razvitka integralne pomorske politike RH za razdoblje od 2014.-2020.godine. Rad završava općenitim navodima o pomorstvu i ribarstvu unutar Euroske Unije te daje prikaz uloge istog tog pomorstva i ribarstva u projektima koji će osigurati daljnji razvoj pomorskog gospodarstva u Republici Hrvatskoj.

2. EU FONDOVI

Tijekom godina rada na projektima uočeno je da svi projekti bez obzira na njihove specijalne karakteristike, različita područja, broj uključenih osoba i krajnje rezultate, imaju zajedničke osobine koje treba iskoristiti kako bi se lakše upravljalo. Jedna od tih otkrića je i postojanje projektnog ciklusa. Projektni ciklus se odnosi na logični slijed aktivnosti koje se koriste kako bi se ostvarili ciljevi. Bez obzira na veličinu, doseg i kompleksnost svaki projekt prolazi kroz niz faza za vrijeme svog trajanja. Svi projekti prolaze točno određene faze koje se mogu jasno definirati. Svaka faza se približava kraju prije nego što započne slijedeća, iako su moguća preklapanja. Faze završavaju definiranim rezultatima koji omogućavaju pokretanje slijedeće faze. Utrošak sredstava raste tijekom projekta, dosežući maksimum tijekom faze prevođenja. Prelasci iz jedne u drugu fazu idealno su vrijeme za obavljanje monitoringa i donošenja odluka na višoj upravljačkoj razini. Novi projektni ciklus započinje kada su poznati rezultati evaluacija prošlog kako bi se na njihovom temelju moglo meritorno planirati. Projekti trebaju biti strukturirani kako bi iskoristili prirodne faze koje se događaju u svakom projektu. Faze trebaju imati jasan vremenski raspored kao i očekivana postignuća¹.

Europska komisija u praksi koristi projektni ciklus od pet faza²:

1. Programiranje: analiza situacija na nacionalnoj razini - identificiranje mogućnosti, problema i prepreka u određenom sektoru. Utvrđuju se akcije / projekti koji se već provode, područja koja nisu pokrivena. Počinje se razmišljati o listi dionika, razmišlja se o potencijalnim provoditeljima.
2. Identificiranje: prikupljanje projektnih ideja u skladu s prepoznatim potrebama iz prve faze. Procjenjuju se mogućnosti za izvedbu projekta - priprema se preliminarna studija izvedivosti i procjena potreba. Tom fazom završava pripremni analitički period.
3. Formuliranje: detaljna razrada projektne ideje koja postaje projekt. Dobiva ciljeve projekta, ciljne skupine, aktivnosti, proračun i izvore financiranja, raspored aktivnosti, partnere i njihove odgovornosti, metode monitoringa i evaluacije. To je faza pravog planiranja u kojem se više ne govori u širokim potezima. Potrebna je

¹ Belić, M. et al. EU fondovi: vodič kroz europske fondove 2008.-2013. Zagreb: Folpa, 2010.

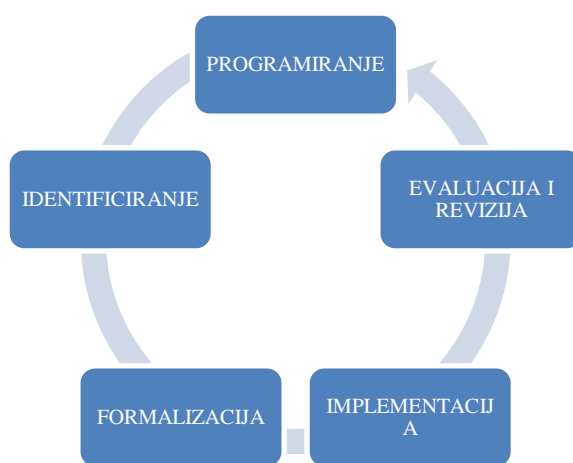
² Belić, Martina. Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: Nova knjiga Rast, 2011.

detaljna razrada cijelog paketa. To je i faza u kojoj neki projekti moraju prikupiti puno dokumentacije koja može uključivati i konačnu studiju isplativosti, studiju utjecaja na okoliš (u koliko se radi o infrastrukturnim projektima) itd.

4. Implementacija: provedba projekta i projektnih aktivnosti koja vodi do rezultata. Osim provedbe aktivnosti, u fazi implementacije je potrebno uspostaviti jasan sustav vođenja projekta, podjelu odgovornosti među i unutar partnerskih organizacija, sustav monitoringa, izvještavanja, praćenja proračuna, te sustav komunikacije među partnerima.

5. Evaluacija i revizija: procjena cijelog projekta i financijska revizija trebaju biti dijelovi projekta jer se samo na temelju prikupljenih i obrađenih podataka o cijelom projektu te ostvarenju ciljeva može procijeniti koliko i kako je proveden. Dobro odrađena posljetna faza temelj je razvitka novih projekata koji koriste dobre prakse, a zaobilaze slabe točke prethodnog.

Projektne faze su dobra pomagala da se orijentirate gdje ste i što biste trebali raditi. Ukoliko postavite svoj projekt od početka na stabilne noge, bit će Vam mnogo lakša provedba, znat ćete što očekivati i kako mjeriti uspješnost.

Slika 1. Projektni ciklus i njegove faze

Izvor: Belić, Martina. Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: Nova knjiga Rast, 2011.

2.1. Upravljanje EU fondovima

Postoji nekoliko različitih načina upravljanja Europskim fondovima. Upravljanje fondovima znači da provedbeno tijelo priprema natječajnu dokumentaciju, bira i imenuje ocijenjivačku komisiju te prihvaća njezinu procjenu projekata, zatim potpisuje ugovore, obavlja isplate i nadzire provedbu. Upravljanje može biti centralizirano i decentralizirano³. Centralizirano upravljanje znači da fondovima upravlja izravno Europska komisija. Može upravljati iz Bruxellesa preko svojih općih uprava i agencija ili može ovlastiti svoja izaslanstva u pojedinim zemljama da ona upravljaju sredstvima Europske Unije namijenjenima toj zemlji⁴.

U centraliziranom načinu upravljanja provedbeno i ugovorno tijelo je pojedina opća uprava ili izvršna agencija Europske komisije. Stoga je Komisija direktno odgovorna za upravljanje programima i fondovima u svim fazama. Ukoliko se sve odvija iz općih uprava ili agencija, riječ je o centraliziranom koncentriranom upravljanju. Praktično, to znači da se sva komunikacija vezna uz dobivanje sredstava za projekt, njegovo provođenje i zatvaranje odvija s Bruxellesom i, ponekad, Luksemburgom. Na taj način upravlja se programima koji su namijenjeni potencijalnim korisnicima iz svih zemalja članica. Za neke fondove je takvo centralizirano koncentrirano upravljanje nepraktično i previše udaljeno od mjesta na kojem se sredstva troše. U tom slučaju programima se upravlja iz Delegacije Europske unije ili Predstavništva Europske unije⁵ u zemlji kojoj su fondovi namijenjeni. To je i dalje centralizirano upravljanje, ali se naziva dekoncentriranim. Ono je centralizirano jer službenici Komisije i dalje direktno upravljaju programima.

Decentralizirano upravljanje znači da Europska komisija ovlašćuje tijelo unutar određene države da bude provedbeno. To su obično odjeli odgovarajućih ministarstava ili agencije osnovane posebno za te svrhe. Nakon temeljite i oštrog provjere te dobivanja akreditacije, provedbena tijela raspisuju natječaje, određuju evaluatore, pregovaraju i ugovaraju s korisnicima, isplaćuju sredstva, nadgledaju provedbu financiranih projekata. Europska komisija i dalje ima odgovornost za provođenje proračuna EU-a pa stoga nadgleda provedbena tijela i njihovo djelovanje.

³ Belić, M. et al. EU fondovi: vodič kroz europske fondove 2008.-2013. Zagreb: Folpa, 2010.

⁴ Belić, Martina. Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: Nova knjiga Rast, 2011. Str.30.

⁵ Delegacije Europske unije nalaze se u zemljama koje nisu članice (u članicama Komisija ima svoja predstavništva). Ustvari, imaju funkciju veleposlanstava, ali ne zovu se tako jer EU nije država.

Ukoliko se nadgledanje zbiva prije djelovanja provedbenog tijela, to jest ukoliko provedbeno tijelo mora pripremiti dokumentaciju ili donijeti neku odluku pa je nositi na odobrenje Komisiji, to se naziva *ex ante* procedurom, a ukoliko provedbeno tijelo sve odradi, a Komisija na kraju obavi nadzor, procedura se naziva *ex post*. Ukoliko postoji decentralizirano upravljanje, to znači da se za dobivanje sredstava ne komunicira direktno s Europskom komisijom, nego s nacionalnim provedbenim tijelom koje je Komisija ovlastila da za nju obavlja poslove. Decentralizirano se, primjerice, upravlja većinom IPA-e⁶, kohezijskim, strukturnim, poljoprivrednim i ribarskim fondovima, odnosno fondovima i programima koji su namijenjeni određenoj zemlji ili regiji, a ne svim članicama.

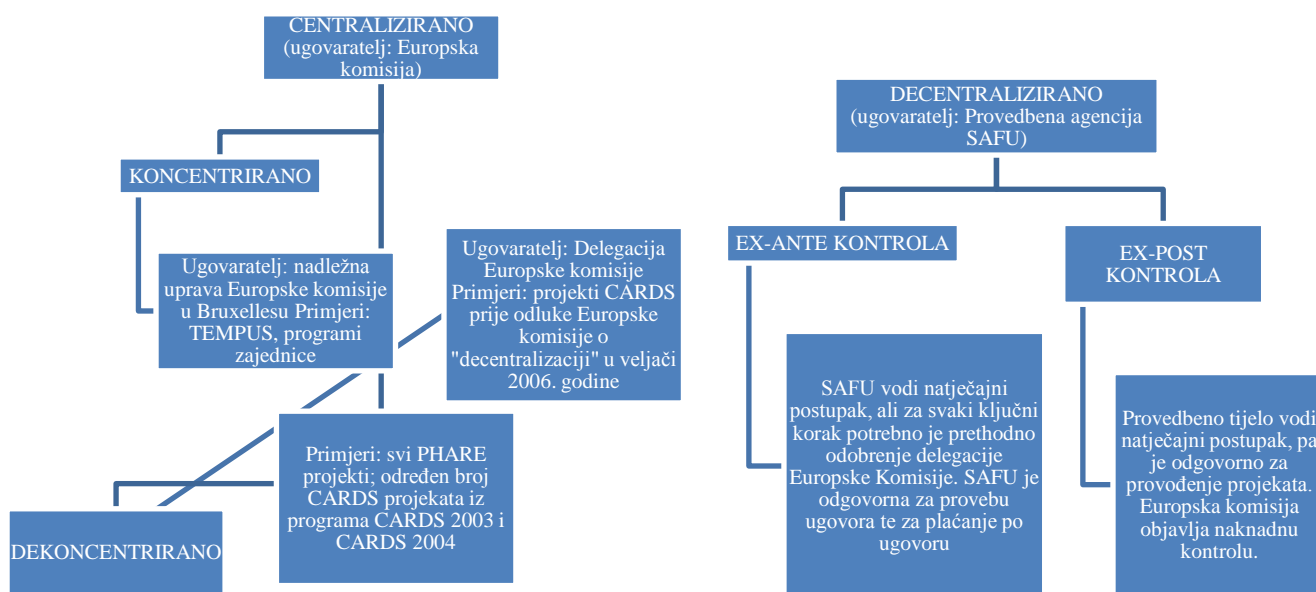
Decentralizirano *ex-ante* upravljanje je period kad se nova provedbena i ugovorna tijela uhodavaju i uče upravljati programima i fondovima EU-a. S obzirom na intenzivnu komunikaciju nacionalnih službenika i službenika Komisije, i s obzirom na često vraćanje dokumentacije na doradu ili na relativno učestala poništavanja natječaja, *ex-ante* upravljanje je prilično sporo pa često prekoračuje predviđene rokove provedbe.

Prelazak na *ex-post* upravljanje se događa kad Komisija procijeni da nacionalna provedbena i ugovorna tijela upravljaju prema pravilima Komisije, bez koruptivnih praksi i u maniri dobrog gospodara.

Treći način upravljanja je rjeđi i primjenjuje se u programima gdje postoji definirana suradnja jedne ili više država ili regija u različitim zemljama, obično u instrumentima kohezijske politike ili u prekograničnoj suradnji u okviru pretpristupnih fondova. Naziva se podijeljenim upravljanjem (engl. *shared management*). To je, u principu, specijalni oblik decentraliziranog upravljanja u kojem, u bilateralnim ili multilateralnim programima, tijela unutar jedne države preuzimaju odgovornost za upravljanje programom, a tehničke zadaće obavljaju zajednička tehnička tajništva. To znači da tajništva raspisuju natječaje, prikupljaju dokumentaciju pristiglu na natječaje, nadziru provođenje projekta. Oni su provedbeno tijelo.

⁶ Program IPA je integrirani pretpristupni fond Europske unije za Hrvatsku za razdoblje 2007-2013. godine. Utemeljen je uredbom Vijeća Europske unije br. 1085/2006, a predstavlja svojevrsan nastavak prve generacije EU fondova: CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD.

Međutim ugovorno tijelo su institucije određene države akreditirane za upravljanje tim programom, oni potpisuju ugovore i isplaćuju sredstva za provođenje projekta. Takav oblik upravljanja se primjenjuje u Programu jadranske prekogranične suradnje. To, primjerice, znači, da bez obzira na to što je vodeći partner iz Hrvatske, ugovor ne potpisuje niti s EK-om, niti s ugovornim tijelom u Hrvatskoj nego s ugovornim tijelom u Italiji.

Slika 2. Shema centraliziranog i decentraliziranog upravljanja

Izvor: Belić, Martina. Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: Nova knjiga Rast, 2011.

2.2. Definicija fondova i njihova uloga

Fondovi Europske Unije su generički pojam za sve programe koje EU financira, bilo u zemljama članicama ili izvan njih. Potpore EU-a dijele se u pet stupova - velikih cjelina kojima upravljaju različite uprave i agencije ili su decentralizirani. Prvi stup je pretprijetna pomoć za zemlje kandidatkinje ili potencijalne kandidatkinje. Do primitka u EU, u toj kategoriji nalazila se i Hrvatska kao zemlja kandidatkinja ili zemlja pristupnica. Pomoć je namijenjena političkim, ekonomskim i socijalnim reformama i prilagodbama.

U okviru programa, pomoć mogu koristiti države regionalne i lokalne uprave, javna i privatna poduzeća, organizacije civilnog društva. Tu se nalazi IPA najvažniji program koji je trenutno otvoren Hrvatskoj. Pretpristupna pomoć je u nadležnosti Opće uprave za proširenje. Iznosi namijenjeni prvom stupu u ovom su sedmogodišnjem ciklusu znatno manji nego u prijašnjem prvenstveno zato što je veliki ciklus proširenja Eu-a završen. Tijekom ugovaranja i provedbe projekata odobrenih za sufinanciranje unutar ovog stupa primjenjuje se PRAG - skup propisanih procedura za ugovaranje i provođenje projekata sufinanciranih iz EU-a, uključujući i procedure javne nabave roba, usluga i radova. Drugi stup je pomoć trećim zemljama.

Za njegovo provođenje nadležna je Opća uprava za vanjske poslove te nekoliko izvršnih agencija (ECHO i Europe Aid), a sastoji se od nekoliko programa namijenjenih financiranju različitih reformi, održavanju političke i ekonomske stabilnosti te financijske pomoći zemljama i regijama u krizi. Jedan od programa u drugom stupu je i EIDHR - europski instrument za demokraciju i ljudska prava, koji je još uvijek otvoren i Hrvatskoj. U tom stupu postoje svi oblici upravljanja programima, centralizirani te decentralizirani. EU je jedan od najvećih globalnih ulagača u razvoj i održavanje stabilnosti te jedan od najvećih globalnih donatora u krizama, jer smatra da svoju sigurnost i dobrobit osigurava samo ako postoji globalna stabilnost i razvoj. Jedan od ciljeva pomoći trećim zemljama je i smanjenje emigracije u EU. U ovom stupu se također primjenjuje PRAG. Tijekom vremena je iznos alociranih sredstava iz ovog stupa opadao, a rastao je iz drugih izvora. Krajem prvog desetljeća 21. stoljeća pomoć iz ovog stupa je za Hrvatsku gotovo nepostojeća⁷.

Pomoć trećim zemljama je prva stavka koja se u krizi reže i smanjuje, kao što nam pokazuje proračun za 2011. godinu. Treći stup su strukturni fondovi, odnosno regionalna pomoć, namijenjena unaprijed određenim regijama, unutar EU-a (tkzv. konvergentnim regijama koje su manje razvijene i čiji ukupni dohodak ne prelazi 75% prosječnog dohotka u EU) kako bi se potaknuo njihov razvoj i postigla veće socijalna kohezija. Te fondove ne koriste države nego regije (ne moraju sve regije jedne države biti kvalificirane za korištenje fondova).

⁷ Belić, Martina. Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: Nova knjiga Rast, 2011. Str.34

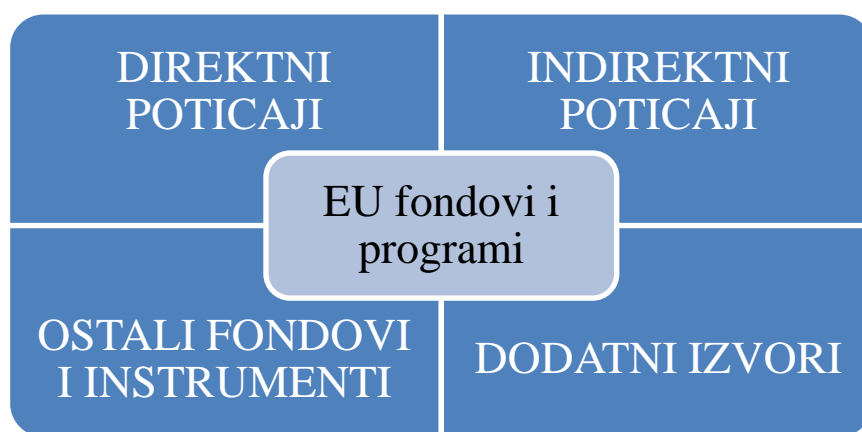
Regionalni fondovi potiču zapošljavanje i otvaranje novih i boljih radnih mjesta, mogu se koristiti za izgradnju infrastrukture, svi su decentralizirani, a iznos sredstava namijenjen strukturnim fondovima u svakom se ciklusu značajno povećava. Hrvatska se za korištenje regionalnih fondova pripremala u okviru regionalnog razvoja koji je usmjeren poboljšanju prometa, zaštiti okoliša i povećanju regionalne konkurentnosti, prvenstveno izgrađujući strukture potrebne za upravljanje fondovima i omogućavajući krajnjim korisnicima fondovima da nauče metodologiju prijave i provođenja projekata EU-a. Kada je postala članica EU-a, sve hrvatske statističke regije će se kvalificirati za pomoć iz strukturnih fondova jer ukupni dohodak neće prelaziti 75% ukupnog prosječnog dohotka EU-a.

Četvrti stup su fondovi za prirodne resurse koji su namijenjeni samo članicama, a tu se nalazi najveći pojedinačni fond za - Europski fond za poljoprivredu i ruralni razvoj. U okviru tog fonda razvijena je poznata metodologija rada LEADER koja uključuje sve važne formalne i neformalne dionike u planiranje razvoja ruralnih krajeva. U tom stupu je i LIFE+ - veliki fond za očuvanje okoliša te Fond za ribarstvo. Osim djela LIFE+ svi fondovi su decentralizirani i njima upravljaju provedbena tijela u pojedinim državama članicama. Hrvatska se za korištenje tih fondova pripremala u okviru IPA V -IPARD-a. Izgradila je neophodnu decentraliziranu strukturu u obliku Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Uz stup za prirodne resurse vezana je jedna od najdugovječnijih javnih politika u EU - zajednička poljoprivredna politika (CAP) koja se u posljednjih 50ak godina znatno promijenila.

U petom stupu su objedinjeni programi EU koje prate pojedine javne politike, a namijenjeni su članicama državama koje potpišu memorandume o razumijevanju i plate pristupninu u program. Pristupnina se obično plaća iz IPA – I. komponente. Kao članica EU-a, Hrvatska je punopravna aktivna članica u svim programima EU-a. Postoji preko dvadeset aktivnih različitih programa EU-a. Svi fondovi su decentralizirani, njima upravljaju pojedine opće uprave ili izvršne agencije koje je osnovala Europska Komisija, a sjedište im je u Bruxellesu ili Luxemburgu.

2.3. Struktura fondova i programa EU-a

Fondovi i programi EU razlikuju se po strukturi financiranja (po izvorima sredstava) te po oblicima pomoći odnosno vrstama pomoći koji se dodjeljuju korisnicima. Za većinu fondova i programa sav novac dolazi iz proračuna EU⁸. Međutim postoje programi i fondovi koji samo dio sredstava povlače iz proračuna EU, a ostatak dolazi iz nacionalnih proračuna ili su to sredstva drugih organizacija. Pomoć koju pruža EU ima i različite oblike. Kad se govori o sredstvima EU najčešće se misli na bespovratna sredstva u obliku grantova. To su sredstva za koja Europska komisija ili decentralizirana ovlaštena nacionalna tijela raspisuju pozive za dodjelu bespovratnih sredstava. Druga vrsta su natječaji za nabavu roba, izvođenje radova, ili pružanje usluga koji se raspisuju s točnim specifikacijama te kriterijima što treba nabaviti, odraditi ili kakvu uslugu pružiti. Europska Unija većinom preko Europske investicijske banke i EBRD-a u suradnju s komercijalnim bankama omogućava i povoljne kredite za mala i srednja poduzeća, za javna poduzeća ili za infrastrukturne projekte lokalnih i regionalnih jedinica uprave i samouprave. Također pod posebnim uvjetima pruža i garancije kad druge garancijske ustanove odbijaju. Svi su oblici pomoći koje pruža Europska Unija vrijedni pažnje ovisno o statusu i potrebama potencijalnih korisnika pomoći. U prikazu su sistematizirani oblici pomoći koje pruža Europska Unija s obzirom na oblik potpore te strukturu financiranja.

Slika 3. Oblici pomoći EU obzirom na oblik potpore i strukturu financiranja

Izvor: Belić, Martina. Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: Nova knjiga Rast, 2011.,str.38

Direktni poticaji su jednaki petom stupu u podjeli programa i fondova, a usvari su to programi Europske Unije. Sredstva dolaze iz općeg proračuna Europske Unije. Programi

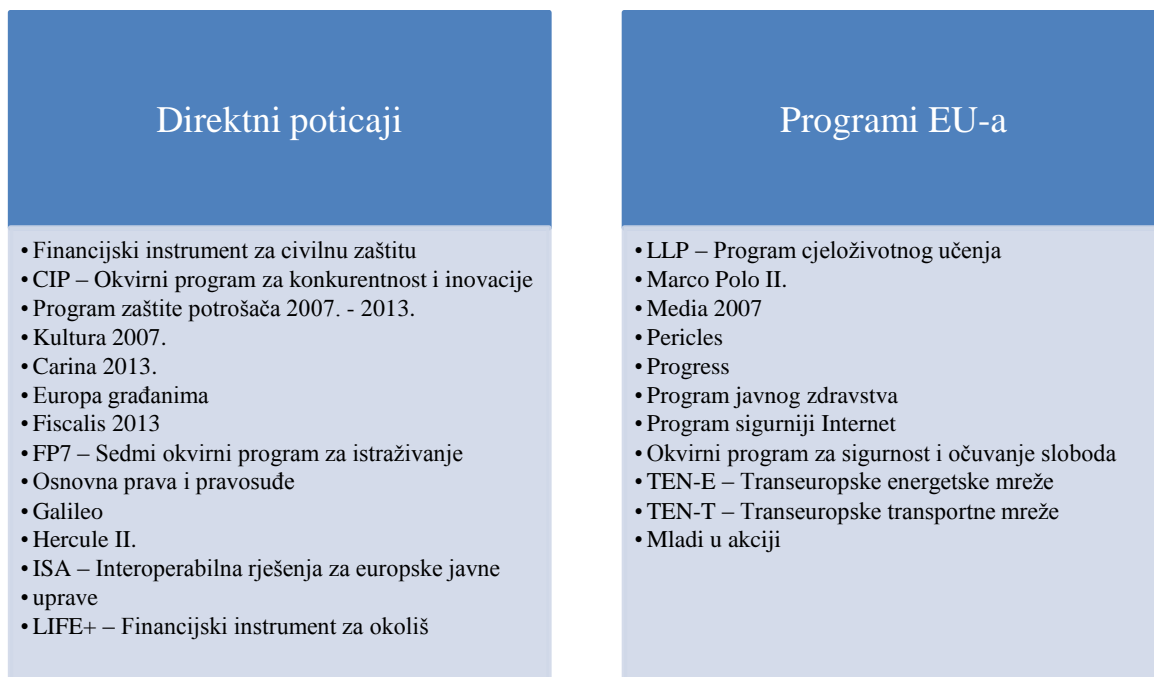
⁸ Belić, Martina. Potpore i javni natječaji iz EU fondova. Zagreb: Nova knjiga Rast, 2011. Str.37

Europske Unije su namijenjeni pravnim (iznimno i fizičkim) osobama iz zemalja članica te trećih zemalja koje su sklopile ugovore i platile pristupnine pojedinim programima po vlastitom izboru. Programi Europske Unije slijede javne politike koje su trenutačno validne, pa se tijekom vremena znatno mijenjaju. Stvaraju se novi programi, stari se ukidaju ili spajaju u veće cijeline a neki dugoročno opstaju. Programima Europske Unije se upravlja centralizirano iz Bruxellesa ili Luxemburga, stoga se i natječaji raspisuju na službenim web stranicama Komisije. U programima Europske Unije ima mnogo poziva za dodjelu grantova, nešto manje tendera, a specijalni financijski instrumenti u obliku garancije su češće iznimka nego pravilo.

Indirektni poticaji su po obliku upravljanja većinom decentralizirani programi kojima sredstva dolaze iz općeg proračuna Europske Unije uključujući fondove za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo, pomoć trećim zemljama, strukturne fondove i kohezijski fond. Osim pomoći trećim zemljama, namijenjeni su isključivo zemljama članicama pa postaju ključni i za Hrvatski s obzirom da je postala članica Europske Unije. Indirektni poticaji čine najveći dio proračuna Europske Unije. U svakoj zemlji članici ustanovljeni su mehanizmi planiranja utroška sredstava iz tih fondova i programa u skladu potrebama pojedine zemlje, njenim strateški i razvojnim planovima.

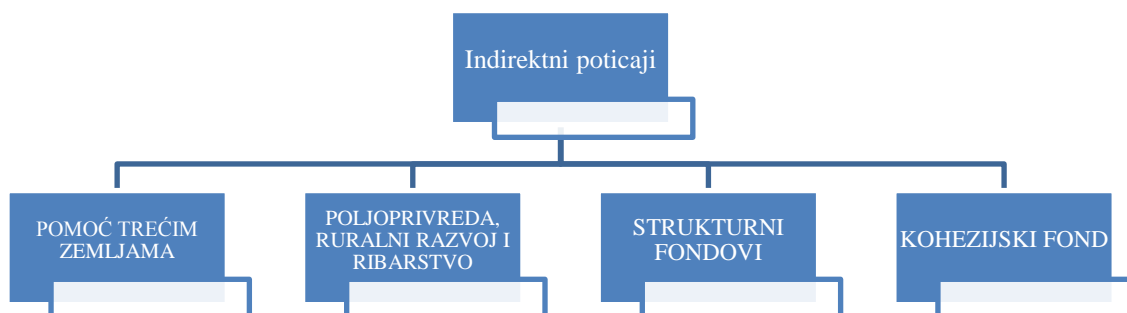
Postoje tijela odgovorna za provedbu, koja se brinu o dodjeli bespovratnih sredstava i raspisivanju natječaja za javnu nabavu. U okviru indirektnih poticaja raspisuju se mnogobrojni tenderi jer su regionalni i kohezijski fondovi između ostalog, namijenjeni i razvoju infrastrukture koju treba projektirati, izgraditi i održavati. Strukturni fondovi i kohezijski fond jedna su od glavnih poluga provedbe strategije i inicijativa Europske Unije u zemljama članicama, pogotovo u konvergentnim regijama.

Dio indirektnih poticaja namijenjenih trećim zemljama postaje nezanimljiv za Hrvatsku nakon ulaska u Europsku Uniju. Jedina, ali važna iznimka odnosi se na tvrtke zainteresirane za pružanje usluga, izvođenje radova ili nabavu roba u okviru javnih natječaja koji se objavljuju u sklopu tih programa. Otkako je Hrvatska postala članica Europske Unije, sve naše zainteresirane tvrtke mogu se ravnopravno javljati na te tendere.

Slika 4. Prikaz direktnih poticaja

Izvor: izradila autorica

Slika 5. Prikaz indirektnih poticaja

Izvor: izradila autorica

Dodatne izvore čine tri relativno velika fonda. Europski fond za razvoj ne financira se iz općeg proračuna Europske Unije nego, iz doprinosa članica, a namijenjen je trećim zemljama, prvenstveno iskorijenjivanju siromaštva. Fond solidarnosti Europske Unije te Europski fond za prilagodbu globalizaciji relativno su novi fondovi koji se financiraju iz općeg proračuna iz Europske Unije. Njima se upravlja centralizirano i namijenjeni su hitnim intervencijama u zemljama članicama. Prvi je namijenjen za saniranje šteta nastalih u prirodnim nepogodama, ekološkim katastrofama ili terorističkim akcijama. Drugi je

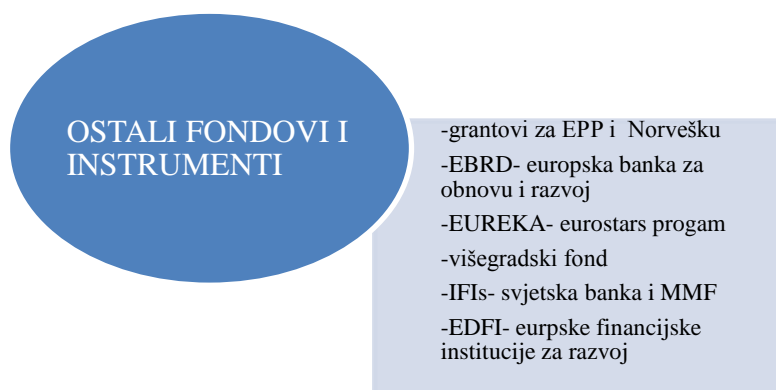
namijenjen za prekvalifikaciju otpuštenih radnika zbog utjecaja globalizacijskih procesa i krize.

Slika 6. Prikaz dodatnih izvora financiranja

Izvor: izradila autorica

Ostali fondovi i instrumenti čine raznoliku skupinu kojoj je osnovna karakteristika da većina sredstava za financiranje pomoći ne dolazi iz proračuna Europske Unije. U tu grupu su uključeni zajmovi, garancije i tehnička pomoć koju pruža Europska Banka za obnovu i razvoj uz ostale financijske institucije Europske Unije. Eureka je sa svojim Eurostars programom primjer u kojem manji dio sredstava dolazi iz proračuna Europske Unije, a većina iz nacionalnih sredstava namijenjenih razvoju i istraživanjima. Europska komisija preuzima isključivo koordinacijsku ulogu. Višegradski fond je zanimljiv jer je usmjeren na zaštitu kulturnih spomenika u centralno i istočnoj Europi.

Slika 7. Prikaz ostalih fondova i instrumenata

Izvor: izradila autorica

2.4. Popis fondova EU

Europski fondovi su zamišljeni kao financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike Europske unije u zemljama članicama.

PRETPRISTUPNI FONDOVI: Unatoč tome što je dostupnost pretpristupnih fondova za Republiku Hrvatsku završena, u nastavku je navedena kategorizacija sa obrazloženjima kako bi se oslikala širina i dohvat europskih fondova u cjelini. Unatoč tome što se mnogo priča o sredstvima koja dodjeljuje Europska unija zemljama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama, sami pretpristupni fondovi Europske unije još su uvijek velika nepoznanica većini stanovništva zemalja kandidatkinja i zemalja potencijalnih kandidatkinja. Europska unija ima tzv. sedmogodišnje programsko razdoblje unutar kojeg planira svoje aktivnosti i svoja proračunska sredstva. Sukladno tome programiran je i najnoviji pretpristupni fond – IPA⁹.

IPA je skraćenica za Instrument pretpristupne pomoći. IPA je zamijenila dosadašnje instrumente poput PHARE, CARDS i ISPA-e. Time su se svi ti prijašnji fondovi namijenjeni zemljama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama ujedinili u jedan, koji uvelike kopira strukturu fondove i kohezijski fond. Zbog toga se često zna kazati i da je IPA strukturni fond u malom.

IPA je podijeljena u 5 komponenti:

I. komponenta – pomoć u tranziciji i jačanje institucija IPA TAIB

Odnosi se na financiranje mjera za izgradnju kapaciteta i institucija u različitim područjima- jačanje demokratskih institucija, vladavina prava, zaštita ljudskih prava i manjina, reforma javne uprave, ekonomska reforma te razvoj civilnog društva. Ova komponenta usmjerena je na jačanje demokratskih institucija i vladavinu prava, reformu državne uprave, provedbu ekonomske reforme, poštivanje ljudskih i manjinskih prava, promicanje ravnopravnosti spolova, podržavanje razvoja civilnog društva i unapređenje regionalne suradnje te pomirbu i obnovu, kao i održivi razvoj i smanjivanje siromaštva.

U okviru I. komponente, državi-korisnici pruža se pomoć u izgradnji administrativnih i pravosudnih kapaciteta i ispunjenju kriterija za članstvo u EU. Pomoć može imati oblik tehničke pomoći, twinninga, nabave opreme te izvođenja radova. Ovisno

⁹ <http://www.azra.hr/hr/537/pretpristupni-fondovi-europske-unije-za-hrvatsku/> (10.7.2014.)

o vrsti pomoći, korisnici projekta su u obvezi sufinancirati dio iznosa projekata i to za komponentu twinninga 5%, tehničke pomoći 10%, nabavu roba, izvođenje radova i tehničku pomoć koja ima za svrhu pripremu natječajne dokumentacije 25%. Za ovu komponentu odgovoran je Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU – SDURF. U sklopu te komponente, projekti se planiraju na godišnjoj razini, s ciljem rješavanja postojećih problema, kako bi se postigao napredak unutar nekog poglavlja pregovora, kako bi se ispunili uvjeti za članstvo u EU i slično.

II. komponenta – prekogranična suradnja IPA CBC

Odnosi se na pomoć u prekograničnoj, transnacionalnoj i regionalnoj suradnji sa zemljama članicama EU-a, i onima koje nisu članice. Pomoć unutar ove komponente biti će usmjerena na promicanje dobrosusjedskih odnosa i poticati održivi razvoj.

Ova komponenta IPA-e programirana obuhvaća 6 posebnih programa prekogranične suradnje:

- Slovenija – Hrvatska
- Mađarska – Hrvatska
- Jadranska prekogranična suradnja
- Hrvatska – Bosna i Hercegovina
- Hrvatska – Crna Gora
- Hrvatska – Srbija

U sklopu II. Komponente IPA-e također se financiraju i projekti u sklopu transnacionalnih programa suradnje:

- Transnacionalni program Jugoistočni Europski Prostor SEE
- Transnacionalni program Mediteran

Novčana sredstva unutar ovog programa dodjeljuju se temeljem zajedničkih natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava koji se raspisuju prema unaprijed utvrđenim prioritetima iz prekograničnih i transnacionalnih operativnih programa koji su službeno odobreni od Europske komisije. Svaki od tih operativnih programa može se pronaći na službenim stranicama svakog pojedinačnog prekograničnog programa. Aktivnosti koje se mogu financirati unutar pojedinih programa prekogranične suradnje odnose se većinom na turizam, gospodarski razvoj, zaštitu okoliša i inicijative lokalnih zajednica. Korisnici

bespovratnih sredstava u sklopu ovih programa prekogranične suradnje jesu većinom javne, neprofitne organizacije, dok se privatni sektor može uključiti putem javne nabave.

III. komponenta – regionalni razvoj IPA – RD

Predstavlja nastavak programa ISPA i komponente ekonomske i socijalne kohezije programa PHARE. U okviru ovog projekta financiraju se infrastrukturni projekti većih razmjera na području zaštite okoliša, prometa te projekti poticanja nacionalne konkurentnosti i ujednačenog regionalnog razvoja.

Unutar ove komponente postoje i tri podkomponente, odnosno:

- IIIa komponenta – promet
- IIIb komponenta – zaštita okoliša
- IIIc komponenta – regionalna konkurentnost

U sklopu komponente IPA IIIa, kroz različite projekte želi se unaprijediti željeznički sustav te sustav unutrašnje plovidbe. Ova komponenta je većinom usmjerena na Hrvatske željeznice, lučke kapetanije i Agenciju za plovne putove unutarnjih voda. Komponenta IIIa većinom se provodi kroz javnu nabavu, što omogućava i poduzećima s područja Republike Hrvatske da se uključe u ovu komponentu.

IPA IIIb kao prioritet ima prije svega razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom i zaštitu vodnih resursa kroz uspostavu sustava vodoopskrbe i odvodnje. Krajnji korisnici ove komponente jesu nacionalna, regionalna i lokalna tijela koja se bave gospodarenjem otpadom, vodoopskrbom, odvodnjom i pročišćavanjem otpadnih voda. Iako su svi projekti u sklopu ove komponente unaprijed određeni, kao i u slučaju komponente IIIa, većina projekata se provodi kroz javnu nabavu, čime je omogućeno privatnom sektoru da se uključi u provedbu.

IPA IIIc namijenjena je financiranju projekata iz područja regionalne konkurentnosti. Velik dio ove podkomponente provodi se putem natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava, dok se drugi dio provodi putem javne nabave.

IPA IIIc podijeljena je na nekoliko ciljeva, prioriteta i mjera, kojima se želi:

- unaprijediti poslovnu infrastrukturu na području županija koje zaostaju u razvoju

- poboljšati poslovna klima
- poduprijeti transfer tehnologija i poduprijeti nove tvrtke temeljene na znanju

U sklopu IPA IIIC, bespovratna sredstva većinom su namijenjena jedinicama lokalne i regionalne samouprave, javnim ustanovama i poduzećima, turističkim zajednicama, visokoškolskim ustanovama te javnim organizacijama u sektoru istraživanja.

IV. komponenta – razvoj ljudskih potencijala – IPA HRD

Komponenta IV namijenjena je pružanju pomoći u razvoju politika i pripremi za provedbu i upravljanje kohezijskom politikom Zajednice, posebno Europskim socijalnim fondom. Osnovni cilj je povećanje broja novih i kvalitetnijih radnih mjesta te privući i zadržati više ljudi u zaposlenosti, povećavajući ulaganja u ljudski kapital, jačajući socijalno uključivanje i promičući prilagodljivost trgovačkih društava i radnika.

IV. komponenta ima definirano nekoliko ciljeva, prioriteta i mjera, kroz koje se želi

- poduprijeti osmišljavanje i provedbe aktivne politike na tržištu rada
- poduprijeti skupine u nepovoljnom položaju da lakše dođu do zaposlenja i obrazovanja
- razviti sustav obrazovanja odraslih te uskladiti sustav obrazovanja s potrebama na tržištu rada
- razviti kvalifikacijski okvir.

Jedan dio ove komponente provodi se kroz javnu nabavu, dok se drugi dio provodi na natječaje za dodjelu bespovratnih sredstava. Natječaji za dodjelu bespovratnih sredstava usmjereni su, prije svega na institucije koje se bave zapošljavanjem (uključujući i posrednike pri zapošljavanju) i/ili obrazovanjem (bilo obrazovanjem odraslih ili strukovnim obrazovanjem. Kao i u prijašnjim komponentama, privatni sektor većinom može sudjelovati u provedbi ove komponente kroz sustav javne nabave.

V. komponenta – ruralni razvoj – IPARD

Potiče održivu prilagodbu poljoprivrednog sektora i ruranih područja. IPARD program provodi se kroz tri osnovna strateška prioriteta/cilja:

- Prioritet 1: Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedba standarda Zajednice
- Prioritet 2: Pripreme radnje za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja

- Prioritet 3: Razvoj ruralne ekonomije.

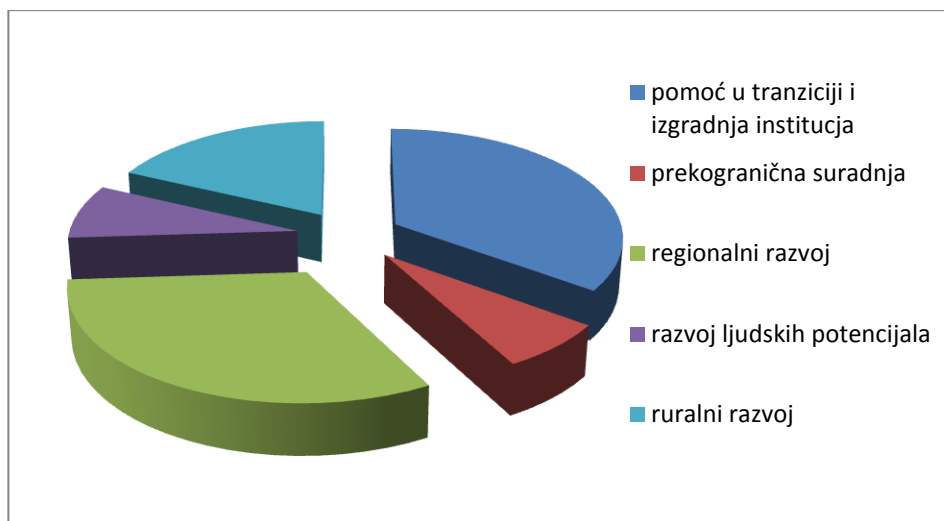
Ta tri cilja predstavljaju okosnicu pripreme za buduće korištenje fondova namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju nakon pristupanja Europskoj uniji, jer se kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) provode mjere na gotovo identičan način. Za razliku od državnih potpora koje su usmjerene na široki spektar korisnika i ulaganja, potpore iz programa IPARD usmjerene su na ograničeni broj sektora prihvatljiva ulaganja i krajnje korisnike, tj. održive proizvođače, a jasni je prioritetni cilj poduprijeti ih u približavanju standardima Zajednice i pomoći im da postanu konkurentniji.

Osim općih i specifičnih kriterija prihvatljivosti definirani su i potencijalni korisnici pojedine mjere u okviru programa IPARD. Tako su unutar prioriteta 1, kao krajnji korisnici mjere 101 definirana obiteljska poljoprivredna gospodarstva, dok su kao krajnji korisnici mjere 103 definirani obrti i poduzeća. Odnosno, to znači da će obiteljska poljoprivredna gospodarstva mogu javljati na mjeru 101, dok se obrti i poduzeća mogu javiti na mjeru 103.

U sklopu Prioriteta 2 većina mjera usmjerena je prema Lokalnim akcijskim grupama (LAG-ovima), dok je u sklopu Prioriteta 3 mjera 301 usmjerena jedinicama lokalne samouprave, a mjera 303 mikro poduzećima.

Nepovratna sredstva iz IPA-e može koristiti većinom javne i/ili neprofitne organizacije(javna uprava, nevladine organizacije, komore, sindikati, udruge, zaklade, obrazovne ustanove i slično). Manji dio sredstava namijenjen je privatnom sektoru i to većinom u sklopu IPARD-a (V. komponente).

S druge strane, poduzetnici mogu također sudjelovati u sklopu IPA-e, ali ne toliko kroz nepovratna sredstava, već se mogu javljati na različite natječaje u sklopu javne nabave koji se raspisuju na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. Na grafikonu možemo vidjeti raspon u kojem su zastupljene komponente pretpristupnog fonda, odnosno komponente IPA-e.

Grafikon 1. Raspon zastupljenosti komponenti IPA-e

Izvor: Belić, M. et al. EU fondovi: vodič kroz europske fondove 2008.-2013. Zagreb: Folpa, 2010.

STRUKTURNI FONDOVI: Kohezijska politika kroz svoje mjere financiranja služi za prevladavanje socijalnih i gospodarskih razlika na području Unije, integraciju nerazvijenih tržišta i gospodarstava u redovite tokove razvijenih europskih država te podizanje kapaciteta manje razvijenih članica za ravnopravno sudjelovanje na europskom tržištu. Osim ujednačavanja regionalne razvijenosti unutar Unije, rezultat ove politike jest stvaranje globalno konkurentnog europskog gospodarstva. Ovi fondovi služe pružaju financijske podrške projektima financiranim u periodu 2014. – 2020., predstavljaju produženu ruku nacionalnih javnih politika zapošljavanja, podizanja konkurentnosti i povećanja BDP-a.

Za razumijevanje modaliteta financiranja iz strukturnih fondova važno je poznavati ciljeve koji se njima žele postići, a to su konvergencija, regionalna konkurentnost i zapošljavanje te europska međunarodna suradnja. Cilj konvergencije jest potaknuti gospodarski razvoj i zaposlenost najslabije razvijenih država članica EU i njihovih regija kroz različita ulaganja u svim sektorima. Ostvarivanje konvergencije financira se sredstvima Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj¹⁰.

Regionalna konkurentnost i zapošljavanje postiže se nizom ekonomskih i socijalnih promjena, poticanjem inovacija, poduzetništva, ulaganjem u zaštitu okoliša i razvoj tržišta

¹⁰ <http://www.eu-projekti.info/category/eu-fondovi-strukturni-fondovi> (17.7.2014.)

rada u regijama koje nisu obuhvaćene ostvarenjem cilja konvergencije, dok europska međunarodna suradnja označava jačanje suradnje na prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj razini kroz brojne lokalne i regionalne inicijative.

EUROPSKI SOCIJALNI FOND: Strukturni je instrument osnovan 1958. godine koji služi ostvarivanju strateških ciljeva politike zapošljavanja u europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti, s ciljem uspostavljanja gospodarske i socijalne ujednačenosti na razini cijele Europske unije, a sve u okviru cilja konvergencije. Hrvatska će koristiti ovaj instrument kako bi, kroz različite projekte, kvalitetno implementirala nacionalne politike usmjerene ka povećanju zaposlenosti¹¹.

Neki od osnovnih prioriteta koje podupire ovaj instrument jesu:

- Poticanje ulaganja u ljudske resurse (cjeloživotno učenje, inovacije i poduzetništvo, usavršavanje vještina za upravljanje, profesionalno usmjeravanje, obuka predavača u različitim stručnim područjima),
- Podrška povratku nezaposlenih među aktivnu radnu snagu (financiranje seminara, treninga),- Prilagodba gospodarskim promjenama (produktivnija organizacija rada, ciljanje znanja i vještina, zapošljavanje i obuka),
- Pristup tržištu rada (modernizacija i jačanje institucija, aktivne mjere zapošljavanja, uključivanje žena i migranta),
- Socijalna uključenost (borba protiv diskriminacije, zapošljavanje, pomoć i usluge) te- Podrška radu službi za zapošljavanje (umrežavanje s istraživačkim centrima, izrada i provedba studija o potrebama za određenim profilom radne snage).

Prioriteti za Hrvatsku do kraja ove financijske perspektive navedeni su u Operativnom programu za razvoj ljudskih potencijala koji je dosad pratila IV. Komponenta IPA programa, stoga možemo reći da je ESF svojevrсни nastavak ove komponente, ali u znatno većem programskom i financijskom opsegu. Jednako tako, projekti i njihovi rezultati ovisit će o nacionalnim, ali i europskim javnim politikama u sektoru zapošljavanja, socijalne uključenosti, osiguravanja pristupa tržištu rada svih skupina u društvu, cjeloživotnog obrazovanja i prilagodbe gospodarskim kretanjima.

¹¹ <http://www.eu-projekti.info/europski-socijalni-fond> (17.7.2014.)

Stopa sufinanciranja projekata kreće se između 50 i 85% ukupne vrijednosti pojedinog projekta, a prednost ovog instrumenta je širok krug potencijalnih korisnika koji je gotovo neograničen pa sredstva mogu koristiti organizacije iz javnog, poslovnog i civilnog sektora kako u natječajima za bespovratna sredstva, tako i u javnim nabavama.

EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ: Ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe s proračunom od 96,4 milijardi eura. Ranije se ruralni razvoj financirao iz Europskog fonda za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi koji je do 2006. godine bio dio strukturnih fondova EU.

EPFRR ima tri prioritetna cilja¹²:

- jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva
- poboljšanje okoliša i krajolika
- poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnoga gospodarstva

Aktivnosti EPFRR-a možemo grupirati u tri prioritetne osi:

1. KONKURENTNOST
2. ZAŠTITA OKOLIŠA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM
3. GOSPODARSKA RAZNOLIKOST I KVALITETA ŽIVOTA

Prva os – KONKURENTNOST (restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednog sektora) financira sljedeće aktivnosti:

- otvaranje novih trgovina za poljoprivredne i šumarske proizvode
- poboljšanje ekološke učinkovitosti na farmama i u šumarstvu
- modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
- povećanje gospodarske vrijednosti šuma
- prerada i tržišni plasman poljoprivrednih i šumarskih proizvoda
- prilagodba standardima EU
- poboljšanje i razvoj infrastrukture
- razvoj poslovnih vještina

¹² <http://www.eu-projekti.info/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralni-razvoj-eafrd> (12.7.2014.)

- pružanje savjetodavnih usluga i organizacija strukovnog usavršavanja u ruralnim područjima
- potpora novim, mladim poljoprivrednicama
- prijevremeni odlazak poljoprivrednika u mirovinu

Druga os – ZAŠTITA OKOLIŠA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM potiče:

- bio-raznolikost
- očuvanje i razvoj ekoloških poljoprivrednih i šumarskih sustava i tradicionalnih poljoprivrednih krajolika
- očuvanje voda
- mjere usmjerene na smanjenje efekta klimatskih promjena
- održivu uporabu poljoprivrednih površina
- skrb za životinje
- neproizvodne investicije
- posebne investicije u ekološke mreže poput NATURA 2000
- održiva uporaba šumskih površina, npr. pošumljavanje
- obnavljanje šumskih potencijala i prevencija neproizvodne investicije

Treća os – GOSPODARSKA RAZNOLIKOST I KVALITETA ŽIVOTA financira sljedeće aktivnosti:

- pokretanje i razvoj seoskog i eko-turizma te poslova koji su s njima u vezi
- oživljavanje i komercijalizacija lokalnih obrta
- ponuda novih usluga koje se temelje na postojećim izvorima
- edukacija i stjecanje vještina, informiranje te poduzetništvo

Pristup LEADER

Horizontalna os kojom se ruralno stanovništvo i lokalni čimbenici, uključujući i lokalnu upravu, nastoje mobilizirati u svrhu razmatranja potencijala svojega kraja koji treba na kraju uobličiti kroz izradu i primjenu razvojne strategije. LEADER se odnosi na lokalne strategije razvoja koje obuhvaćaju integrirajuće i višesektorske aktivnosti koje se razrađuju i primjenjuju po pristupu odozdo prema gore. U okviru pristupa važan je faktor

osnivanje lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) koje će voditi cjelokupan proces koji uključuje inovacije, suradnju i umrežavanje.

Način provedbe

Države članice podnose Europskoj komisiji nacionalni strateški plan koji sadrži smjernice za provedbu prioriteta EU-a, imajući pritom u vidu nacionalne i regionalne potrebe. Nacionalni strateški plan provodi se kroz programe ruralnog razvoja pri čemu strateške smjernice EU služe kao referentni dokumenti. Odgovarajuće nacionalne institucije, koje osnivaju vlade država članica i koje su zadužene za provedbu programa obuhvaćenih planom ruralnog razvoja na nacionalnoj razini, objavljuju pozive za podnošenje projektnih prijedloga i ponuda. U Hrvatskoj će to biti Agencija za plaćanja u poljoprivredi.

Korisnici

Poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednici, šumari i mladi.

EUROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ: strukturni je fond namijenjen državama članicama EU za ulaganja u malo i srednje poduzetništvo, proizvodnju, jačanje turističke ponude, ulaganja u informatičko društvo te regionalnu i lokalnu infrastrukturu. Hrvatska će kroz korištenje tog instrumenta, a posebice se to odnosi na tijela državne uprave, mala i srednja poduzeća te znanstveno-istraživački sektor, imati na raspolaganju sufinanciranje od 50 do čak 75 posto ukupne vrijednosti projekta¹³.

Neki od najvažnijih prioriteta za Hrvatsku u razdoblju nakon pristupanja su:

- unaprjeđenje prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada kroz županijsku infrastrukturu centara za zbrinjavanje otpada
- sanacija i zatvaranje neodgovarajućih odlagališta i sanacija visokoonečišćenih lokacija

¹³ <http://www.eu-projekti.info/europski-fond-za-regionalni-razvoj> (10.7.2014.)

- osiguranje povoljnih uvjeta za očuvanje prirode i biološke raznolikosti izradom planova upravljanja za područja ekološke mreže Natura 2000
- istraživanje i kartiranje morskih staništa radi definiranja prijedloga ekološke mreže Natura 2000 u moru
- unaprjeđenje posjetiteljske infrastrukture u zaštićenim područjima radi edukacije javnosti
- unaprjeđenje procjene kakvoće zraka razvojem i rekonstrukcijom nacionalnih i lokalnih mreža za praćenje kakvoće zraka
- doprinos sigurnosti opskrbe energijom te smanjivanje klimatskih promjena provedbom i razvojem projekata za povećano korištenje obnovljivih izvora energije i mjera radi veće energetske učinkovitosti
- jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva aktivnostima kao što su poboljšanje poslovnog okruženja, povećanje konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva te uvjeta za transfer tehnologije i podržavanje aktivnosti gospodarstva zasnovanog na znanju

Ovim će se programom stvoriti bolji uvjeti za pristup mikrozajmovima i jamstvima za mala i srednja poduzeća, a podrška poduzetništvu bit će osigurana podržavanjem klastera.

KOHEZIJSKI FOND: instrument namijenjen najmanje razvijenim državama članicama Europske unije za provedbu projekata kojima se poboljšavaju okoliš i prometna infrastruktura koja je dio transeuropske prometne mreže. S gotovo 80 posto sredstava namijenjenih za pomoć državama članicama, to je jedan od najizdašnijih i najvažnijih instrumenata, a specifičan je po tomu što pravo na sufinanciranje imaju samo države članice čiji je bruto domaći proizvod manji od 90 posto prosjeka Europske unije i koje primjenjuju nacionalni program konvergencije prema gospodarskoj i monetarnoj uniji¹⁴.

Upravo je zato otvoren Grčkoj, Portugalu i Španjolskoj (koja se nalazi u tzv. izlaznoj fazi), a nakon posljednjeg vala proširenja Europske unije u svibnju 2004. godine i novim državama članicama Unije.

¹⁴ <http://www.eu-projekti.info/category/eu-fondovi-strukturni-fondovi> (23.7.2014.)

Iz tog se fonda mogu financirati¹⁵:

- transeuropske transportne mreže (Trans-European Transport Networks) i paneuropski koridori,
- transportna infrastruktura (izvan TEN-T mreže) koja pridonosi okolišno održivom urbanom i javnom prometu
- interoperabilnosti transportnih mreža diljem EU

Također fond potiče intermodalne prometne sustave, okolišnu infrastrukturu radi preuzimanja EU standarda zaštite okoliša, učinkovito korištenje energije i obnovljivih izvora energije.

To je ujedno najizdašniji instrument koji financira velike infrastrukturne projekte u kojima se najmanje 25 milijuna eura izdvaja za okolišne, a 50 milijuna eura za prometne projekte. Njegovoj izdašnosti pridonose i visoke stope sufinanciranja, od 80 do 85 posto, a iznos alokacije za pojedinu državu računa se prema dvama kriterijima – površini i broju stanovnika.

Iako je riječ o velikim nacionalnim projektima čiji su korisnici uglavnom tijela javne vlasti, prilike za poslovni sektor otvaraju se kroz sudjelovanje u postupcima javne nabave za isporuku dobara usluga i obavljanje radova kao što su različite studije, građevinski radovi i slično.

O važnosti tog instrumenta svjedoče brojni infrastrukturni projekti koje su provele države članice Europske unije. Slovenija je izgradila sustav zaštite vodnog područja za 12 općina, zatim regionalni centar za prikupljanje otpada u Celju, Letonija je rekonstruirala zračnu luku u Rigi i razvila sustav prikupljanja, distribucije i obrade otpada u regiji Ventpils, a Estonija je razvila putnički terminal u zračnoj luci u Tallinnu.

EUROPSKI FOND ZA POMORSTVO I RIBARSTVO: osigurava sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promijenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti. Moguće je financirati sve sektore ribarske industrije – ribarstvo, akvakultura (uzgoj ribe, školjkaša i podvodnog

¹⁵ <http://www.eu-projekti.info/kohezijski-fond> (23.7.2014.)

bilja) te obradu i marketing ribarskih proizvoda. Posebna pažnja usmjerena je na riblje zajednice koje su se našle pod utjecajem nedavnih promjena u industriji.

Ciljevi:

- jačanje konkurentnosti
- jačanje sposobnosti preživljavanja subjekata u ribarskom sektoru
- promicanje ekološkog ribarstva i metoda proizvodnje
- poticanje održivog razvoja u ribarskim područjima

Aktivnosti koje zadovoljavaju kriterije za potporu:

• prilagodba ribarske flote EU kroz financijsku pomoć dostupnu ribarima i vlasnicima ribarskih brodova koji su pogođeni mjerama za borbu protiv prekomjernog izlova ribe, za zaštitu javnog zdravlja ili onima kojima treba pomoć kako bi privremeno ili trajno prestali s ribolovom, prekvalificirali se ili otišli u prijevremenu mirovinu. Dodjeljuju se i sredstva za modernizaciju ribarskih brodova, na primjer za smanjenje količine broskog otpada, poboljšanje pogona i smanjenje štetnog utjecaja na okoliš ali pod uvjetom da se ne povećavaju kapaciteti za ulov

• zaštita akvakulture, ribarenje u slatkim vodama, prerada i plasman na tržište – Europski fond za pomorstvo i ribarstvo promiče upotrebu metoda kojima se smanjuju negativne posljedice ribarstva na okoliš te poboljšava ljudsko zdravlje i zdravlje životinja, kao i sigurnost i kvaliteta proizvoda. Sredstva se mogu odobriti za projekte koji će poboljšavati kvalitetu ribarskih proizvoda te njihov plasman na tržište. Ova se pomoć dodjeljuje isključivo na mikro razini tj. malim i srednjim poduzetnicima

• zajedničko djelovanje usmjereno prema održivom razvoju ili zaštiti prirodnih resursa, poboljšanju usluga koje pružaju ribarske luke, jačanju tržišta ribljih proizvoda i razvoju partnerstva između znanstvenika i izvođača u ribarskome sektoru

• održiv razvoj obalnih ribarskih područja: Europski fond za pomorstvo i ribarstvo podupire mjere i inicijative za diversifikaciju

• jačanje gospodarstva u područjima koja su pogođena padom ribarskih aktivnosti

Način provedbe

Svaka država članica sastavlja nacionalni strateški plan za provedbu Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo, predstavljajući ukupnu stratešku viziju i politiku srednjoročnog razvoja ribarskog sektora i sektora akvakulture. Taj plan pokriva sva područja Zajedničke ribarske politike (CFP) i predstavlja temelj za aktivnosti koje se odaberu za financiranje od strane Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. Mjere koje će se financirati utvrđuju se u nacionalnim operativnim programima, čija je svrha provođenje nacionalnog strateškog plana. Države članice odlučuju na koji će način rasporediti financijsku potporu prema prioritetima fonda.

Korisnici

Gospodarski subjekti i udruge u državama članicama mogu se prijaviti za sredstva iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo prema načelu sufinanciranja čiji omjer ovisi o samoj vrsti projekt.

SCHENGENSKI INSTRUMENT: uspostavljen je radi pružanja potpore Hrvatskoj u provedbi schengenske pravne stečevine. Ta su sredstva trenutačno namijenjena kao pomoć u pripremi pristupanja Hrvatske Schengenu. Uspostavljen je člankom 31.

Ugovora o pristupanju Hrvatske EU-u. Schengenski instrument je privremeni instrument čiji je cilj pomoći financirati mjere za uvođenje novih vanjskih granica Europske unije za provedbu Schengenskog sporazuma i vanjski nadzor nad granicom. Korisnici ovog instrumenta su države koje su 2004. godine pristupile Europskoj Uniji: Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Slovačka i Slovenija.

Ostale zemlje koje su pristupile, a nisu sudjelovale u schengenskom instrumentu su Češka koja nema vanjsku kopnenu granicu, Malta koja pokriva navedena područja politike kroz prijelazne instrumente i Cipar koji tada još nije bio spreman za početak procesa evaluacije za ulazak Schengenski prostor.

Instrument Schengen pomogao je korisnicima da nastave sa naporima i strategijama za suvremenijim upravljanjem granicama s ciljem ulaska u Schengenski prostor.

Proračun: 120 milijuna

Ciljevi

- granične kontrole
- granični nadzor
- upravljanje vizama
- IT sustav
- obuka i upravljanje schengenskim prostorom.

INSTRUMENT ZA POVEZIVANJE EUROPE (CEF): program za prometno i informacijsko povezivanje Europe. Ovaj program omogućit će pripremu i provedbu projekata od zajedničkog interesa u okviru politike trans-europskih mreža (TEN) u sektorima energetike, transporta i telekomunikacija. Podržavat će izgradnju nove i unapređenje postojeće prometne, energetske i telekomunikacijske infrastrukture.

Proračun: 29,3 milijardi eura

Ciljevi programa

1. Primarni cilj programa je da pomogne stvaranju međusobno povezanih mreža širom Europe, koje će biti visokih performansi i ekološki održive, a time i da pridonose ekonomskom rastu i socijalnoj i teritorijalnoj koheziji unutar Europske unije.
2. Omogućiti Uniji da do 2020. godine postigne cilj smanjenja emisije stakleničkih plinova za 20% , te povećanje energetske učinkovitosti za 20% i podizanje udjela obnovljivih izvora energije za 20%.

Prihvatljive aktivnosti:

Transport (23,2 milijarde):

- Otklanjanje uskih grla i povezivanje karika koje nedostaju.
- Osiguravanje održivih i efikasnih transportnih sustava na duži rok.
- Unapređenje integracije i povezivanja različitih prometnih grana i povećanje interoperabilnosti.

Energija (5,12 milijardi):

- Promicanje daljnje integracije unutarnjeg tržišta energijom i interoperabilnosti prekograničnih mreža električne energije i plina, uključujući jamstvo da nijedna država članica nije izolirana od europske mreže.
- Povećanje sigurnosti opskrbe EU diversifikacijom izvora opskrbe, ruta i opskrbe partnera.

- Doprinos održivom razvoju i zaštiti okoliša kroz olakšavanje integracije energije iz obnovljivih izvora na prijenosnu mrežu i razvijanja mreže ugljičnog dioksida kako bi se mogao mjeriti prijenos energije u centrima velike potrošnje energije i emisije CO₂. Telekomunikacijske mreže (1 milijarda):- Ubrzavanje implementacije brzih i ultrabrzih širokopojasnih mreža i njihov unos.

- Promicanje međusobne povezanosti i interoperabilnosti nacionalnih online javnih usluga, kao i pristup takvim mrežama, a mjerio bi se po postotku građana i poslovnih subjekata koji koriste javne usluge putem interneta i dostupnosti tih usluga preko granica.

2.5. EMFF- Fond od značaja za pomorstvo u EU

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (European Maritime and Fisheries Fund - EMFF) važan je za pomorstvo u EU jer osigurava sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promjenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti. U razdoblju od 2007. do 2013. godine, proračun programa (Europski fond za ribarstvo) bio je 4,3 milijarde eura, a u novom progračunskom razdoblju od 2014. do 2020. godine, za program je predviđen proračun od 6,57 milijardi eura. Gospodarski subjekti i udruge u državama članicama mogu se prijaviti za sredstva iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo prema načelu sufinanciranja omjer kojeg ovisi od same vrste projekta. Aktivnosti se odvijaju unutar zajedničkog upravljanja i unutar izravnog upravljanja.

Unutar zajedničkog upravljanja¹⁶:

1. Održivi razvoj ribarstva
2. Održivi razvoj akvakulture
3. Održivi razvoj ribolovnih područja
4. Naknade za dodatne troškove u najudaljenijim regijama za ribarske proizvode i akvakulturu
5. Popratne mjere

Unutar izravnog upravljanja:

1. Integrirana pomorska politika

¹⁶ <http://www.europski-fondovi.eu/eff> (29.7.2014.)

2. Popratne mjere

EFPR je financijski instrument Europske unije za programsko razdoblje 2014.- 2020. koji će doprinijeti postizanju ciljeva nove, reformirane Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) i poticati provedbu Integrirane pomorske politike (IPP) Europske unije.

Ovaj fond jedan je od pet tzv. Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondovi) koji se međusobno nadopunjuju i nastoje promicati oporavak Europe temeljen na rastu i zapošljavanju. Fondovi koji čine ESI fondove uz EFPR su Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond, Kohezijski fond i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj.

U okviru EFPR-a zemljama članicama je za programsko razdoblje 2014.- 2020. na raspolaganju 6,5 milijardi eura, što je dio cjelokupne omotnice namijenjene ribarstvu i pomorstvu. Osim što je glavni izvor financiranja provedbe reformirane ZRP, sredstva EFPR-a su na raspolaganju i za partnerske sporazume s trećim zemljama te doprinose regionalnim organizacijama za upravljanje ribarstvom. Republika Hrvatska u okviru EFPR-a ima na raspolaganju 252,6 milijuna eura za razdoblje 2014.-2020.

EFPR je usmjeren prema dugoročnim ciljevima strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast tijekom razdoblje 2014.- 2020. Doprinijet će promicanju konkurentnog, okolišno i gospodarski održivog i društveno odgovornog ribarstva i akvakulture, potiče provedbu Zajedničke ribarstvene politike, promiče uravnotežen i uključiv teritorijalni razvoj ribarstvenih područja i područja u akvakulturi te potiče razvoj i provedbu Integrirane pomorske politike na način koji nadopunjuje kohezijsku politiku i Zajedničku ribarstvenu politiku.

Navedeni ciljevi strukturirani su u okviru šest prioriteta EFPR-a¹⁷:

1. Poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva.
2. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture.
3. Poticanje provedbe ZRP-a putem prikupljanja i upravljanja podacima u svrhu poboljšanja znanstvenih spoznaja kao i pružanjem potpore za praćenje,

¹⁷ [http://www.apprrr.hr/europski-fond-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020-\(efpr\)-1026.aspx](http://www.apprrr.hr/europski-fond-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020-(efpr)-1026.aspx) (8.8.2014.)

kontrolu i provedbu, jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovite javne uprave bez dodatnog administrativnog opterećenja.

4. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije putem sljedećeg posebnog cilja: promicanja gospodarskog rasta, društvene uključenosti, stvaranja radnih mjesta i pružanja podrške upošljivosti i mobilnosti radne snage u obalnim i kontinentalnim zajednicama koje ovise o ribolovu i akvakulturi, uključujući diversifikaciju aktivnosti u ribarstvu te prema ostalim sektorima pomorskog gospodarstva.

5. Poticanje stavljanja na tržište i prerade kroz poboljšanje organizacije tržišta za proizvode ribarstva i akvakulture i kroz poticanje ulaganja u sektore prerade i stavljanja na tržište.

6. Poticanje provedbe Integrirane pomorske politike.

Dodatno, EFPR uključuje i popratne mjere tehničke pomoći te potporu regionalnim organizacijama za upravljanje ribarstvom.

3. PRISTUP REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU

1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je 28. punopravna članica Europske unije. Jedan od glavnih ciljeva vanjske politike Republike Hrvatske je bio ulazak u punopravno članstvo Europske unije. Hrvatska je podnijela zahtjev za punopravno članstvo 21. veljače 2003. godine, a službeni status kandidata za članstvo u EU dobila je 18. lipnja 2004. Pristupni progovori, koji su trebali započeti u ožujku 2005., odgođeni su, a kao uvjet za početak pregovora istaknuta je potpuna suradnja s Haškim sudom za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije. Pregovori su službeno otvoreni 3. listopada 2005. godine, nakon što je glavna haška tužiteljica potvrdila potpunu suradnju Hrvatske s Haškim sudom.

Pregovori o članstvu u Europskoj uniji bili su podijeljeni u nekoliko faza. Prva faza, analiza usklađenosti zakonodavstva zemlje kandidata s europskim propisima (tzv.

screening) započela je nakon otvaranja pregovora (20. listopada 2005. godine), i trajala je godinu dana (završila je 18. listopada 2006.). Nakon screeninga, započeli su pregovori.

Pregovori se fokusiraju na uvjete pod kojima će država kandidatkinja usvojiti, implementirati i izvršavati *acquis communautaire* (odnosno pravnu stečevinu Europske unije). Inače, o sadržaju pravne stečevine nema pregovora, jer se pregovori temelje na načelu da svaka država kandidatkinja tijekom pregovora mora usvojiti cjelokupnu pravnu stečevinu.

Nakon više od osam godina od podnošenja zahtjeva za članstvo, te gotovo šest godina pregovaranja, 10. lipnja 2011. José Manuel Barosso je u ime Europske komisije predložio zatvaranje pristupnih pregovora s Hrvatskom.

Tu odluku je 24. lipnja iste godine podržalo i Europsko vijeće pozivajući na zatvaranje preostalih pregovaračkih poglavlja do kraja lipnja 2011. te na potpisivanje pristupnog ugovora s Hrvatskom do kraja iste godine. Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji potpisan je u Bruxellesu 9. prosinca 2011. godine.

3.1. Projekt u pomorskom gospodarstvu RH - STRATEGIJA POMORSKOG RAZVITKA INTEGRALNE POMORSKE POLITIKE REPUBLIKE HRVATSKE ZA RAZDOBLJE OD 2014. DO 2020. GODINE

Republika Hrvatska pristupila je Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine. Pristupanje Europskoj uniji za Republiku Hrvatsku predstavlja potencijalnu prekretnicu u gospodarskom, socijalnom i opće društvenom razvoju zemlje. Ukupna duljina hrvatske obale iznosi 6.278 km uključujući i obalu koja se proteže oko 1244 otoka, otočića, grebena i hridi. Od ukupnog broja otoka 49 otoka je naseljeno.

Od ukupne površine Republike Hrvatske koja iznosi 87.661 km², unutrašnje morske vode i teritorijalno more proteže se na površini od 31.479 km² (unutrašnje morske vode 12.498 km² i teritorijalno more 18.981 km²). Danas se u hrvatskim lukama godišnje pretovari oko 19 milijuna tona tereta, te se preveze više od 12 milijuna putnika (2012. godine). Hrvatske luke integrirane su u sveobuhvatnu mrežu europskih prometnih koridora, što prepoznajemo kao razvojni potencijal koji omogućava uključivanje u trgovinske tokove

kako na unutar-europskom tako i na svjetskom tržištu, kao i transformaciju lučkih sustava u suvremene logističke i distribucijske gospodarske centre¹⁸.

Za uravnotežen razvoj zemlje posebno je važno osigurati održiv razvoj otoka, te spriječiti daljnje iseljavanje otočnog stanovništva. U tom kontekstu, za razvoj otoka značajan je obalni linijski pomorski promet koji se odvija na ukupno 56 javnih linija od državnog značaja, na kojima je u 2012. godini prevezeno 11,1 milijuna putnika i 2,76 milijuna vozila. Hrvatsku flotu čine 1245 broda 1.274.833,36 GT1 od čega 121 brod plovi u međunarodnoj plovidbi (2012. godine). U hrvatskim upisnicima i očevidnicima upisano je 72 plutajuća objekta, 4 nepomična odobalna objekta, više od 1.900 jahti te 118.000 brodica (2012. godine).

U Republiku Hrvatsku prosječno godišnje uplovi oko 60.000 stranih rekreacijskih plovila (2012. godine). Hrvatska ima oko 22.000 pomoraca, od čega je oko 7.500 pomoraca koji plove u nacionalnoj plovidbi, odnosno oko 14.500 pomoraca koji plove u međunarodnoj plovidbi na brodovima hrvatskih i stranih zastava (2012. godine). Pomorci se obrazuju u sustavu koji uključuje 8 srednjih pomorskih škola, 4 pomorska visoka učilišta i 22 specijalizirana pomorska učilišta (2012. godine).

Želeći definirati jasne pravce razvoja pomorstva kao jedne od najznačajnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske, u cilju povećanja bruto domaćeg proizvoda, definiranja razvoja na načelima održivosti, promicanja kulture, sigurnosti i zaštite morskog okoliša, Vlada Republike Hrvatske donosi Strategiju pomorskog razvitka i integralne pomorske politike Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Strategija se nastavlja na opća načela sadržana u strateškim smjernicama Vlade Republike Hrvatske, sektorskim strategijama, te strateškim smjernicama Europske unije u području pomorstva.

S ciljem učinkovite i pravovremene provedbe Strategije Vlada Republike Hrvatske donijet će do 30. travnja 2015. godine Akcijski plan, kojim će se za svaku pojedinu stratešku mjeru utvrditi odgovarajuće provedbene aktivnosti, njihovi nositelji i sudionici u provedbi kao i način provedbe, te izvori financiranja. Akcijskim planom utvrdit će se

18

http://www.mppi.hr/UserDocsImages/POMORSKA%20STARTEGIJA%20VRH%202207201%20web%206-7_14.pdf (18.8.2014.)

obveze tijela državne i javne vlasti koja u skladu s ovlastima utvrđenim zakonskim propisima imaju nadležnosti u području pomorstva, kao i ona tijela čije nadležnosti jesu u vezi ili mogu utjecati na razvitak pomorstva, te će se istim podrobnije definirati dinamika provedbe mjera i utvrditi način upravljanja rizicima u postupku postizanja posebnih i strateških ciljeva Strategije. Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture kao resorno tijelo državne uprave nadležno je za provedbu i koordinaciju provedbe mjera i ciljeva utvrđenih Strategijom, kao i aktivnosti koje će se utvrditi Akcijskim planom, te će periodički svake dvije godine izvještavati Vladu Republike Hrvatske o provedbi Strategije i Akcijskog plana.

Osnovu za praćenje provedbe strateških i posebnih ciljeva čine pokazatelji rezultata utvrđeni za svaki pojedini posebni cilj Strategije. Kako bi se osiguralo kontinuirano praćenje provedbe Strategije, Vlada Republike Hrvatske će prilikom donošenja Akcijskog plana osnovati Odbor za praćenje provedbe koji će obuhvaćati predstavnike svih resornih ministarstava uključenih u provedbu Strategije odnosno Akcijskog plana. Odborom za praćenje predsjedati će ministar pomorstva, prometa i infrastrukture. Odbor za praćenje provedbe sastajati će se najmanje svaka tri mjeseca, te će članovi odbora biti zaduženi za kontinuirano praćenje provedbe aktivnosti iz Akcijskog plana u nadležnosti pojedinog tijela državne uprave, koordinaciju aktivnosti između pojedinih tijela državne uprave, te uklanjanje zapreka u provedbi Akcijskog plana.

Članovi Odbora biti će zaduženi izrađivati izvješća o provedbi aktivnosti Akcijskog plana, te sudjelovati u vrednovanju Strategije. Strategija utvrđuje niz mjera iz nadležnosti Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukturei drugih proračunskih korisnika koji će se s rashodovne strane planirati i izvršavati s postojećih, kao i novih aktivnosti i projekata Državnog proračuna Republike Hrvatske, te drugih izvora financiranja s posebnim naglaskom na korištenju fondova Europske Unije i vlastitih prihoda pojedinih pravnih osoba s javnim ovlastima.

Strategija pojedinim mjerama predviđa i smanjenje rashoda Državnog proračuna Republike Hrvatske, te povećanje prihoda kao posljedice, primjerice, stopostotnog očekivanog povećanja prihoda od koncesija na pomorskom dobru koji bi do 2020. godine trebali iznositi 160 milijuna kuna.

Preciznije podatke o financijskom učinku strateških mjera nije moguće utvrditi obzirom da su Strategijom definirane okvirne strateške mjere, te će se fiskalni učinak utvrditi Akcijskim planom za provedbu Strategije. Sva sredstva potrebna za provedbu aktivnosti Akcijskog plana iz nadležnosti proračunskih korisnika osigurati će se u okviru limita ukupnih rashoda koje Vlada Republike Hrvatske utvrđuje za pojedinog nositelja mjera iz Akcijskog plana.

3.2. Pomorstvo i ribarstvo u EU

Izvori prihoda mnogih građana EU-a ovise o moru i morskim resursima – o ribama, naravno, ali i o energiji iz odobalnih vjetroelektrana, naftnih i plinskih polja. Trgovinska razmjena trgovačke flote EU-a ovisi o oceanima svijeta. Obalna područja privlače turiste, a turizam je jedan od izvora prihoda. Kad je toliko toga u pitanju, morske resurse treba koristiti odgovorno, spriječiti prekomjeren izlov i osigurati da se morskom i obalnom okolišu ne nanosi šteta crpljenjem nafte i plina. Ribarstvena industrija EU-a četvrta je po veličini na svijetu i opskrbljuje tržište ribom s otprilike 6,4 milijuna tona godišnje.

Ribolov i prerada ribe osiguravaju radna mjesta za više od 350 tisuća ljudi. EU čini sve kako bi osigurao održivost ribolova – ekonomski i ekološki – uz istovremenu zaštitu interesa potrošača i uzimajući u obzir potrebe ribara. Upravo su to ciljevi reforme zajedničke ribarstvene politike EU-a koja je započela u siječnju 2014. – osigurati izvore prihoda ribara i istodobno zaustaviti prekomjeren izlov ribe i iscrpljivanje ribljeg stoka. Potpora novom propisu pruža se u okviru Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo English iz kojeg će se u razdoblju od 2014. do 2020. financirati projekti kojima je cilj uvesti inovativne tehnike ribolova stvoriti nova tržišta za plodove mora poboljšati kvalitetu života u obalnim područjima. Time će se pomoći ribarima u prijelazu prema održivom ribolovu te obalnim zajednicama diversificirati svoja gospodarstva.

Očuvanje ribljih stokova – prioritet ribarstvene politike EU-a. EU surađuje s tijelima UN-a i vodi pregovore u okviru regionalnih i međunarodnih ribarskih organizacija kako bi osigurao da su sva vodna područja regulirana na transparentan i održiv način i spriječio prekomjeren izlov ribljih stokova. Dvostranim sporazumima sa zemljama izvan EU-a ribarima EU-a pruža se pristup ribama u udaljenim vodama uz iste uvjete u području održivosti koji se primjenjuju u EU-u. Time se omogućuje neprekidna opskrbljenost tržišta

EU-a. Zauzvrat zemlje partneri (uključujući zemlje u razvoju) primaju financijska sredstva koja mogu uložiti u svoje ribarstvene industrije i povećavanje ribljih stokova.

Jaz između količine konzumiranih morskih plodova u EU-u i količine ulova ribarstvene industrije sve je veći, a u određenoj mjeri moguće ga je smanjiti s pomoću akvakulture. Četvrtina ribe i morskih plodova trenutačno uzgojenih u EU-u već dolazi iz ribogojilišta i drugih oblika akvakulture. S obzirom na količinu dagnje, kalifornijska pastrva i atlantski losos najvažnije su vrste koje se uzgajaju u EU-u, a slijede ih kamenice, orade, šarani, vongole i brancini.

U europskoj akvakulturi uspostavljeni su visoki standardi zaštite okoliša, zdravlja životinja i sigurnosti potrošača, međutim taj sektor posljednjih godina stagnira. Kako bi se taj trend promijenio i potaknula opskrba svježom, zdravom i lokalno proizvedenom hranom, razvijeni su novi propisi.

EU ima najveću pomorsku površinu (1200 luka) i najveću trgovačku flotu na svijetu. 90 % trgovine sa zemljama izvan EU-a i 40 % trgovine u okviru EU-a obavlja se morskim putem. Pomorska industrija zapošljava nekoliko milijuna osoba, a njezina vrijednost iznosi gotovo 200 milijardi EUR. Posljednjih je godina EU proširio područje primjene svoje pomorske politike kako bi obuhvatio sve oblike upotrebe pomorskog prostora, u usklađenom nastojanju da iskoristi dugogodišnje europsko pomorsko nasljeđe za ostvarenje strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast.

Pomorska politika sada obuhvaća¹⁹:

- pomorsku sigurnost
- pomorsko prostorno planiranje
- znanje o pomorskom okolišu
- konkurentno pomorsko poduzetništvo
- znanstvena istraživanja
- ribarstvo
- zaštita pomorskog okoliša.

¹⁹ http://europa.eu/pol/fish/index_hr.htm (15.8.2014.)

Cilj je osigurati gospodarski razvoj, a istovremeno čuvati održivost okoliša. Kako bi se osvijestila iznimna važnost zdravih mora i oceana za naše života, EU svake godine 20. ožujka obilježava Europski dan pomorstva.

3.3. Uloga EU fondova u projektima pomorskog gospodarstva RH

Operativni program promet za korištenje strukturnih fondova i Kohezijskog fonda oslanja se na osnovne prioritete iz postojećih planskih dokumenata te pretpripravnih programa ISPA i IPA, ali uključuje i aktivnosti u svim ostalim sektorima prometne infrastrukture. Time se pruža mogućnost daljnjeg ulaganja u prometnu infrastrukturu s ciljem doprinosa razvitku infrastrukture u sektoru plovnih putova unutarnjih voda, cesta, morskih luka te modernizaciju i razvoj sustava čistijeg javnog gradskog prijevoza na regionalnom nivou, kao i povezivanje osnovne mreže s paneuropskim mrežama i koridorima. Povezivanje osnovne mrežne prometne infrastrukture s paneuropskim mrežama i koridorima, predstavlja jedan od osnovnih ciljeva i važnog preduvjeta za ravnomjeran razvoj svih članica Europske unije. Europska unija kontinuirano ulaže napore kako bi se omogućilo da usporedno s povećanjem broja članica budu integrirane i odgovarajuće nacionalne mreže prometnica i oblikovana Transeuropska mreža prometnica (Trans-European Network – Transport – TEN-T). Hrvatska prometna politika u tom kontekstu mora uvažavati najmanje tri bitna cilja, a to su: adekvatno prometno povezati hrvatski nacionalni prostor, posebno primorski i kontinentalni dio, uspostaviti dobre prometne veze sa zemljama u okruženju (integracija u europske prometne koridore), i iskoristiti tranzitni položaj Hrvatske te aktivirati njezinu prirodnu apsorpcijsku moć u privlačenju tranzitnog prometa.

4. ZAKLJUČAK

Upravljanje fondovima s aspekta nadležnog provedbenog tijela znači da provedbeno tijelo priprema natječajnu dokumentaciju, bira i imenuje ocijenjivačku komisiju te prihvaća njezinu procjenu projekata, zatim potpisuje ugovore, obavlja isplate i nadzire provedbu. Upravljanje može biti centralizirano i decentralizirano. U centraliziranom načinu upravljanja provedbeno i ugovorno tijelo je pojedina opća uprava ili izvršna agencija Europske komisije. Stoga je Komisija direktno odgovorna za upravljanje programima i fondovima u svim fazama. Decentralizirano upravljanje znači da Europska komisija ovlašćuje tijelo unutar određene države da bude provedbeno. To su obično odjeli odgovarajućih ministarstava ili agencije osnovane posebno za te svrhe.

Fondovi Europske Unije su generički pojam za sve programe koje EU financira, bilo u zemljama članicama ili izvan njih. Potpore EU-a dijele se u pet stupova - velikih cjelina kojima upravljaju različite uprave i agencije ili su decentralizirani. Fondovi i programi EU razlikuju se po strukturi financiranja (po izvorima sredstava) te po oblicima pomoći odnosno vrstama pomoći koji se dodjeljuju korisnicima. Za većinu fondova i programa sav novac dolazi iz proračuna EU. Direktni poticaji su jednaki petom stupu u podjeli programa i fondova, a usvari su to programi Europske Unije. Sredstva dolaze iz općeg proračuna Europske Unije. Indirektni poticaji su po obliku upravljanja većinom decentralizirani programi kojima sredstva dolaze iz općeg proračuna Europske Unije uključujući fondove za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo, pomoć trećim zemljama, strukturne fondove i kohezijski fond. Europski fondovi su zamišljeni kao financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike Europske unije u zemljama članicama.

Republika Hrvatska pristupila je Europskoj Uniji 2013. godine. Pristupanje predstavlja potencijalnu prekretnicu u gospodarskom, socijalnom i opće društvenom razvoju zemlje. Ukupna duljina hrvatske obale iznosi 6.278 km uključujući i obalu koja se proteže oko 1244 otoka, otočića, grebena i hridi. Od ukupnog broja otoka 49 otoka je naseljeno. Očuvanje zaliha ribe i pomorstva općenito prioritet je ribarstvene politike EU-a. EU surađuje i vodi pregovore u okviru regionalnih i međunarodnih ribarskih organizacija kako bi osigurao da su sva vodna područja regulirana na transparentan i održiv način sa ciljem spiječavanja prekomjernog izlova ribe. Jaz između količine konzumiranih morskih plodova u EU-u i količine ulova ribarstvene industrije sve je veći, a u određenoj mjeri

moćuće ga je smanjiti s pomoću akvakulture. Četvrtina ribe i morskih plodova trenutačno uzgojenih u EU-u već dolazi iz ribogojilišta i drugih oblika akvakulture. Gledajući na sve to, cilj Europske Unije je očuvati more i morski okoliš te ribu i njen uzgoj, omogućavajući tako veća zaposlenja i osiguravajući boju budućnost svim zemljama članicama, pa tako i Hrvatskoj. Europska Unija pruža mogućnost daljnjeg ulaganja u prometnu infrastrukturu s ciljem doprinosa razvitku infrastrukture u sektoru plovnih putova unutarnjih voda, cesta te morskih luka.

LITERATURA

Knjige:

1. Belić, M. et al. EU fondovi: vodič kroz europske fondove 2008.-2013. Zagreb: Folpa, 2010.
2. Belić, M.; Georgievski, D.: EU fondovi : poljoprivreda, ribarstvo i ruralni razvoj [vodič kroz europske fondove], Novum, Zagreb, 2009.
3. Belić, M.: Potpore i javni natječaji iz EU fondova, Nova knjiga Rast, Zagreb, 2011.

Internet:

- <http://www.azra.hr/hr/537/pretpristupni-fondovi-europske-unije-za-hrvatsku/>
- <http://www.eu-projekti.info/category/eu-fondovi-strukturni-fondovi>
- <http://www.eu-projekti.info/europski-socijalni-fond>
- <http://www.eu-projekti.info/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralni-razvoj-eafrd>
- <http://www.eu-projekti.info/europski-fond-za-regionalni-razvoj>
- <http://www.eu-projekti.info/category/eu-fondovi-strukturni-fondovi>
- <http://www.eu-projekti.info/kohezijski-fond>
- <http://www.europski-fondovi.eu/eff>
- [http://www.apprrr.hr/europski-fond-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020-\(efpr\)-1026.aspx](http://www.apprrr.hr/europski-fond-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020-(efpr)-1026.aspx)
- http://www.mppi.hr/UserDocsImages/POMORSKA%20STARTEGIJA%20VRH%202207201%20web%2026-7_14.pdf
- http://europa.eu/pol/fish/index_hr.htm

Popis slika

Slika 1. Projektni ciklus i njegove faze	3
Slika 2. Shema centraliziranog i decentraliziranog upravljanja	6
Slika 3. Oblici pomoći EU obzirom na oblik potpore i strukturu financiranja	9
Slika 4. Prikaz direktnih poticaja.....	11
Slika 5. Prikaz indirektnih poticaja	11
Slika 6. Prikaz dodatnih izvora financiranja.....	12
Slika 7. Prikaz ostalih fondova i instrumenata	12

Popis grafikona

Grafikon 1. Raspon zastupljenosti komponenti IPA-e	18
--	----